

Kolozsvár büszkesége, a Mátyás-szobor

1902. október 12-én avatták fel Fadrusz János Mátyás-szobrát Kolozsváron. Trianon után a magyar megmaradás ikonjává vált alkotás ma is Kolozsvár és nemzetünk egyik szimbóluma.

1902. október 12-én a császár-király képviselőjében József Károly főherceg leplezte le Kolozsváron Fadrusz János alkotását, a Mátyás-szoborcsoportot. Az országos hírű ünnepségen a kor szinte valamennyi rangos személyisége megjelent. Tiszteletét tette dr. Széll Kálmán miniszterelnök, báró Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, báró Fejérváry Géza honvédelmi miniszter, Darányi Ignác földművelésügyi miniszter és gróf dr. Apponyi Albert házelnök. A legünnepeltebb vendégek közé tartozott Jókai Mór és Benedek Elek is.

A szoborcsoport felállításának gondolata hosszú évtizedekkel megelőzte a kompozíció 1902-es felavatását. A kolozsvári Mátyás-kultusz újrakezdetése a király születési házának 1851-ben történt azonosításához kötődik, nem sokkal később felvetődött a Mátyás-szobor felállításának a kérdése is. Elsőként 1864-ben, Izsó Miklós (1831–1875) pesti szobrászművész kolozsvári útján merült fel a helyi sajtóban az ötlet a szoborállításról. 1882-ben a város közgyűlésében határozat is született, egy bizottságot is létrehoztak, amelynek feladata egyebek mellett a szükséges pénz összegyűjtése volt. A testület eredménytelen működése miatt a város vezetősége úgy döntött, hogy egy hatékonyabb lobbisták csoporttal próbálják meg elérni a célt.

A váltás jó döntésnek bizonyult, 1893-ban a Mátyás Szoborbizottság arról döntött, hogy az alkotásnak a millenniumi ünnepségekre kell majd elkészülnie. Pályázatot írtak ki, amelyre hét szobrászművész jelentkezett: Bezerédi Gyula, a pozsonyi származású Fadrusz János, Köllő Miklós, Róna József, Sovánka István, Tóth András és ifj. Vastagh György. A beérkezett mintákat, maketteket kiállították. A bizottság 1894. május 15-én egyhangúlag Fadrusznak ítélte az első 4000 koronás pályadíjat, „mint olyan alkotásnak, mely eszméjében eredeti és az eszme kivitelében összhangzatos és következetes, és nemcsak Kolozsvár büszkesége lesz, de a magyar művészettörténet fejlődésében is mozzanatos eseményt jelent.”

Innentől már felgyorsultak az események. 1895. szeptember 9-én jelölték ki a téren a szobor helyét. Az alapkövetését 1896. szeptember 30-án az Irodalmi Társaság ülése, színházi est, majd ünnepi vacsora követte, a rendezvényeken a királyt Fejérváry Géza hadügyminiszter, a kormányt az egykori Kolozs megyei főispán, Jósika Sámuel képviselte. A gipszmintákat 1900 januárjában szállították az öntődébe. Közben nem mindennapi elismerés kísérte a kezdeményezést, ugyanis a párizsi világkiállításra is kiküldték az alkotás mását, ahol a zsűri a szobrot a Grand Prix-vel jutalmazta. Ezek után már semmi sem állhatott a felavatás útjába, ami a korábban tervezetthez képest egy hónapos késéssel 1902. október 12-én megtörtént.

A szoborcsoportot egy Pákey Lajos tervezte, bástyaszerű talapzaton állították fel. A szobor a győztesen bevonuló, seregszemlét tartó uralkodót ábrázolja. Az emlékmű mellékalakjai a fekete sereg vezérei, balról Magyar Balázs és Kinizsi Pál, jobbról Báthory István és Szapolyai István. A szobrok többsége a mozdulat megörökítésével hat, Mátyás mozdulatlan,

alatta az ura parancsára váró, figyelő harci mén. A szobor talapzatán a magyar címer volt elhelyezve.

A város az alkalomra több száz oldalas díszes Mátyás-albumot adott ki, Mátyás emlékére a színházban ünnepi műsort adtak, amelyet nem mindennapi díszvacsora követett. A szobor alkotóját elismerésekkel halmozták el, Kolozsváron József főherceg vaskorona renddel tüntette ki Fadruszt, a várostól díszpolgári címet, az egyetemtől pedig doktori címet kapott.

Az 1918-as impériumváltást követően Kolozsváron több emléktáblát és szobrot felszámoltak, hogy helyet teremtsenek a román nemzeti múlt emlékezetének. Ezzel összefüggésben megkezdődött a Fadrusz-művet övező szimbólumok újraértelmezése is, előbb Mátyás királyi címerét távolították el a talapzatáról. Többször is felmerült a szoborcsoport elpusztításának vagy elköltöztetésének a terve. 1919 tavaszán erdőfeleki román parasztok ökrökkel próbálták a lovat a talapzatáról lehúzni, majd szimbolikus üzenetét ellensúlyozandó 1921-ben vele szemben fölállították a capitoliumi farkas másolatát, a római városi előljáróság ajándékát. 1922-ben nyilvánosságra került egy olyan elgondolás, hogy a szobrot Mátyás szülőházának udvarán helyezik el, és helyére Avram Iancu szobrát állítják majd, ami nagy felháborodást keltett a magyarok között.

1926-ban Nicolae Iorga kifejtette, hogy a Mátyás-szobor, úgy ahogy van, történelemhamisítást jelképez. „Íme, itt van ez a hatalmas férfiú, aki lehajtott, letört zászlót tart a kezében. Moldva megalázását jelenti ez, vagyis azt, hogy Mátyás legyőzte volna Moldovát”

A szobor sorsáról kialakult vitának 1932-ben a talapzatán elhelyezett táblával vetettek véget, mely által új kontextust próbáltak teremteni az emlékműnek. „A csatában győzedelmes volt, csak saját nemzetétől szenvedett vereséget Moldvabányán, amikor a győzhetetlen Moldva ellen indult.” Értsd: a magyar király román származású volt. 1940-ben, a visszacsatolás után a táblát azonnal levették, majd 1942-ben jelentős felújításon esett át a szoborcsoport. A Iorga-féle táblát a kilencvenes években tetette ki újra Gheorghe Funar, az akkori, közismerten magyarellenes polgármester. A Mátyás-szobor teljes felújítását 2011-ben fejezték be. 2011. júniusában a Bolyai Kezdeményező Bizottság (BKB) egy akció keretében négy nyelvű felirattal takarta le a polgármesteri hivatal által elhelyezett vitatott Iorga-táblát.